Σπούδασε ζωολογία, έζησε τα περισσότερα χρόνια της ζωής του στην ερημιά των πολικών χωρών αλλά αναδείχτηκε σε μεγάλο φίλο του ανθρώπου: Ο Νορβηγός εξερευνητής Φρίτιοφ Νάνσεν μπορούσε να είναι ταυτόχρονα βαθιά πολιτικοποιημένος, απέραντα ανεξάρτητος και με εκπληκτικές ικανότητες στο να δίνει απλές και ρεαλιστικές λύσεις σε πολύπλοκα πολιτικά προβλήματα που προξενούσαν πόνο στους ανθρώπους. Η οδός Νάνσεν, ένα στενάκι στον Υμηττό, από το Καλυκοποιείο ως το σχολικό συγκρότημα, είναι όλο κι όλο ό,τι θυμίζει το πέρασμα του από την Ελλάδα. Κι όμως, χάρη σ' αυτόν, η χώρα μας μπόρεσε να στεγάσει κάμποσες εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες αμέσως μετά τη μικρασιατική καταστροφή.

Γεννήθηκε στις 10 Οκτωβρίου 1861, σπούδασε ζωολογία στο πανεπιστήμιο της Χριστιανίας (του μεσαιωνικού Όσλο που ξαναπήρε το όνομά του το 1924) και στα 21 του μετείχε σε ερευνητική αποστολή στην ενδοχώρα της τότε άγνωστης Γροιλανδίας. Μελέτησε την εκεί πανίδα και τα ήθη και έθιμα των κατοίκων της κι επέστρεψε στην πατρίδα του με πλούσια πείρα. Στα 1888, αφιερώθηκε στην εξερεύνηση των πολικών περιοχών και κάποια στιγμή αποφάσισε να φτάσει ως το σημείο του νοητού άξονα της Γης, στον Βόρειο Πόλο.

Ξεκίνησε με το θρυλικό πλοίο του «Φραμ», στις 24 Ιουνίου του 1893 για ένα ερευνητικό ταξίδι που επρόκειτο να διαρκέσει πάνω από τρία χρόνια. Στα 1895, άφησε το πλοίο του να συνεχίσει κι εκείνος με τον σύντροφό του Γιόχανσεν προχώρησαν στους πάγους. Η βασανιστική τους πορεία σταμάτησε στις 8 Απριλίου του 1895, όταν έφτασαν ως τις 86° 14΄ βόρειο πλάτος. Τα τρόφιμα είχαν τελειώσει κι ο Πόλος απείχε κάτι λιγότερο από τέσσερις μοίρες! Πήραν τον δρόμο του γυρισμού σκοτώνοντας αρκούδες για να τρώνε αλλά ήταν ήδη οι μοναδικοί άνθρωποι που είχαν πλησιάσει τόσο κοντά το σημείο του νοητού άξονα γύρω από τον οποίο περιστρέφεται ο πλανήτης.

Η επιστημονική αποστολή του «Φραμ» συνεχιζόταν κι ο Νάνσεν ξαναγύρισε στο πλοίο του. Ήταν 9 Σεπτεμβρίου του 1896, όταν επέστρεψαν στη Χριστιανία. Μια ευχάριστη έκπληξη τους περίμενε εκεί: Δυο σειρές πολεμικά κι εμπορικά πλοία σχημάτιζαν τιμητικό διάδρομο για να περάσει το «Φραμ», ενώ οι σειρήνες και οι καμπάνες των εκκλησιών της πόλης ηχούσαν πανηγυρικά. Βάρκες με τα κουπιά υψωμένα σε χαιρετισμό κατά τα έθιμα των Βίγκιγκς συμπλήρωναν την υποδοχή. Ο Φρίτιοφ Νάνσεν μόλις μάθαινε ότι το ταξίδι του στον Βόρειο Πόλο του είχε προσδώσει παγκόσμια φήμη και είχε κάνει τους συμπατριώτες του υπερήφανους.

Για μερικά χρόνια, δεν ξαναβγήκε στις θάλασσες. Αφιερώθηκε στον αγώνα των

συμπατριωτών του ν' αποκτήσουν την εθνική τους ελευθερία. Τον ΙΔ' αιώνα, Σουηδία και Νορβηγία βρέθηκαν κάτω από το στέμμα της βασίλισσας Μαργαρίτας της Δανίας. Οι Σουηδοί επαναστάτησαν το 1521 κι απέκτησαν την ανεξαρτησία τους. Στα 1814, η Δανία αναγκάστηκε να παραχωρήσει τη Νορβηγία στη Σουηδία, ενώ η εξέγερση των Νορβηγών πνίγηκε στο αίμα. Η χώρα προσαρτήθηκε και επίσημα το 1815. Ενενήντα χρόνια αργότερα, το αίτημα των Νορβηγών είχε ωριμάσει. Ο Νάνσεν έριξε στην υπόθεση όλο το κύρος του κι όλες του τις δυνάμεις:

«Κάθε ένωση, στην οποία ένας λαός παρεμποδίζεται από τον άλλο στις ελευθερίες του, είναι και θα είναι διαρκής κίνδυνος», έγραφε.

Στα 1905, οι προσπάθειες των Νορβηγών καρποφόρησαν, η χώρα τους αποσπάστηκε από τη Σουηδία και ο Νάνσεν στάλθηκε στο Λονδίνο, πρεσβευτής της ανεξάρτητης κι ελεύθερης πια πατρίδας του. Δεν έμεινε πολύ. Στα 1910, ξαναγύρισε στις αγαπημένες του θάλασσες. Ως τα 1914, είχε εξερευνήσει το βόρειο τμήμα του Ατλαντικού, τα βόρεια της Σπιτβέργης, τη Βόρεια Σιβηρία κι όλο το κομμάτι του ωκεανού από την πατρίδα του ως τη Μαδέρα και τις Αζόρες. Τον πρόλαβε ο πόλεμος.

Η Νορβηγία υπέφερε από έλλειψη τροφίμων, καθώς οι μάχες του Α' Παγκόσμιου πολέμου την είχαν απομονώσει. Ο Φρίτιοφ Νάνσεν κλήθηκε να σώσει την κατάσταση. Τοποθετήθηκε επικεφαλής ειδικής αποστολής και εξασφάλισε τον εφοδιασμό της πατρίδας του με τρόφιμα από τις ΗΠΑ. Μεταπολεμικά, κλήθηκε στην Κοινωνία των Εθνών (ΚτΕ). Οι μάχες μαίνονταν στην επαναστατημένη Ρωσία ανάμεσα στους μπολσεβίκους και τους αντεπαναστάτες. Περίπου 500.000 ξένοι πολεμιστές, αντίθετοι στο σοβιετικό καθεστώς, βρίσκονταν αποκλεισμένοι στη Σιβηρία και στα βόρεια της Κίνας. Ανέλαβε τις διαπραγματεύσεις και πέτυχε τις αναγκαίες ρυθμίσεις. ώστε και οι εγκλωβισμένοι να επαναπατριστούν και οι Σοβιετικοί να μη πληγούν.

Στα 1921, η πείνα θέριζε τεράστιες περιοχές στην κατεστραμμένη από τον εμφύλιο Ρωσία. Η διεθνής κοινότητα αδιαφορούσε, καθώς πολλοί ελπίζανε πως αν απλωνόταν ο λιμός, οι κομμουνιστές θα κατέρρεαν. Ο Νάνσεν ξεκίνησε παγκόσμια εκστρατεία και βάλθηκε να ξυπνήσει τις υπνωμένες συνειδήσεις των ισχυρών. Με το «έτσι θέλω», κατάφερε να συγκεντρώσει στη Γενεύη δώδεκα επίσημες κυβερνητικές αντιπροσωπείες και τις διοικήσεις του Ερυθρού Σταυρού από 48 χώρες. Το αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί μια διαρκής γέφυρα ανθρωπιστικής βοήθειας και τα τρόφιμα να φτάσουν στους λιμοκτονούντες των περιοχών που είχαν πληγεί. Τον επόμενο χρόνο (1922) του απονεμήθηκε το βραβείο νόμπελ, ενώ η ΚτΕ τον διόρισε ύπατο αρμοστή για την προστασία των προσφύγων στην Εγγύς Ανατολή (Μικρά Ασία και Ελλάδα).

Ήταν η εποχή της μικρασιατικής καταστροφής και εκατοντάδες πρόσφυγες πλημμύριζαν την Ελλάδα φεύγοντας μπροστά στο τουρκικό μαχαίρι. Ο Νάνσεν ξεκίνησε ένα οδοιπορικό ενημέρωσης περνώντας από την Αθήνα, την Κωνσταντινούπολη και τη Θεσσαλονίκη. Γύρισε στη Γενεύη και βάλθηκε γι' άλλη μια φορά να ενεργοποιήσει τους μεγάλους. Κινούσε γη και ουρανό με στόχο να πετύχει ένα γρήγορο κι όχι τοκογλυφικό δάνειο υπέρ της Ελλάδας. Μια Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων δημιουργήθηκε από την ΚτΕ με πρόεδρο τον πρώην πρεσβευτή των Ηνωμένων Πολιτειών στην Κωνσταντινούπολη, Ερρίκο Μοργκεντάου (1856 - 1946), ενώ οι Αμερικανοί πείστηκαν κι έβαλαν βαθιά το χέρι στην τσέπη για να σχηματιστεί το κεφάλαιο των προσφυγικών δανείων. Ο Μοργκεντάου εργάστηκε υπεράνθρωπα για την αποκατάσταση των ξεριζωμένων και τιμήθηκε ποικιλότροπα από την Ελλάδα. Ο Νάνσεν ελάχιστα.

Στα 1923, ήταν εκπρόσωπος της Νορβηγίας της ΚτΕ όταν οι Ιταλοί του Μουσολίνι κατέλαβαν την Κέρκυρα. Ξεσήκωσε τους πάντες με τις διαμαρτυρίες του και δεν ησύχασε παρά μόνον όταν οι Ιταλοί αποχώρησαν. Τον επόμενο χρόνο, ανέλαβε τις πρώτες διαπραγματεύσεις για την είσοδο της Γερμανίας στην ΚΤΕ, πράγμα αρκετά δύσκολο, αφού η Γερμανία θεωρείτο ότι ουσιαστικά προκάλεσε τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο.

Στα 1927, ήταν αντιπρόσωπος της ΚτΕ στην Επιτροπή Αφοπλισμού αλλά ένα από τα πιο μεγάλα επιτεύγματά του ήταν η αποκατάσταση των πολιτικών προσφύγων από τη Σοβιετική Ένωση. Η Μόσχα τους είχε στερήσει την ιθαγένεια και οι χώρες, στις οποίες είχαν καταφύγει, τους θεωρούσαν ανθρώπους χωρίς πατρίδα. Ο Νάνσεν έλυσε το πρόβλημα με ιδιότυπο αλλά ικανοποιητικό τρόπο: Πέτυχε να τυπωθούν από την ΚτΕ ειδικά διαβατήρια που πάνω τους είχαν τυπωμένο το όνομά του: Οι εμιγκρέ στο εξής ήταν «πολίτες του κόσμου» με σφραγίδα Νάνσεν!

Η πολυσχιδής δραστηριότητά του δεν τον εμπόδιζε να γράφει. Πλήθος από σοβαρές μελέτες για την εξερεύνηση των πολικών χωρών αλλά και πολιτικοκοινωνικά έργα φέρουν την υπογραφή του. Ανάμεσα στα τελευταία, το βιβλίο «Η Αρμενία και η Εγγύς Ανατολή», με το οποίο προσπάθησε να φέρει στο προσκήνιο το αρμενικό ζήτημα.

Ο θάνατός του, στις 13 Μαΐου του 1930 στέρησε την ανθρωπότητα από έναν μεγάλο φίλο του ανθρώπου.

(Έθνος, 9.9.2009)